

Đưa sách đến vùng khó còn nhiều thách thức, lãnh đạo thư viện, trung tâm văn hóa tỉnh nêu giải pháp

Một trong những mục tiêu được đặt ra đến năm 2030 tại Chỉ thị số 04-CT/TW ngày 17/3/2026 của Ban Bí thư về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với hoạt động xuất bản trong tình hình mới là "Thúc đẩy mạnh mẽ văn hoá đọc, hình thành các thiết chế văn hoá tạo không gian [văn hoá đọc](#), học tập, sáng tạo trong cộng đồng hướng đến xây dựng phong trào toàn dân đọc sách. Từ Trung ương đến mỗi tỉnh, thành phố cần xây dựng thư viện số, tủ sách điện tử, sử dụng thống nhất; có thư viện lớn, trung tâm phát hành quy mô, hiện đại gắn với chuyển đổi số.

Đặc biệt, đầu tư hệ thống phát hành đến cơ sở vùng sâu, vùng xa, miền núi, hải đảo và vùng đồng bào dân tộc thiểu số. Phát triển sách song ngữ, xuất bản sách bằng tiếng dân tộc đáp ứng nhu cầu của các đồng bào dân tộc thiểu số".

Theo lãnh đạo một số thư viện, trung tâm văn hoá, thể thao tỉnh mặc dù hoạt động này còn nhiều thách thức nhưng hoàn toàn khả thi nếu được triển khai các giải pháp đồng bộ.

Xây dựng thư viện số, tủ sách điện tử góp phần hiện đại hóa hệ thống thư viện công cộng

Trao đổi với phóng viên Tạp chí điện tử Giáo dục Việt Nam, ông Đỗ Đức Quảng - Giám đốc Thư viện tỉnh Đắk Lắk cho biết, mục tiêu "từ Trung ương đến mỗi tỉnh, thành phố cần xây dựng thư viện số, tủ sách điện tử, sử dụng thống nhất" là chủ trương lớn, có tính chiến lược, phù hợp với xu thế [chuyển đổi số](#). Mục tiêu này không chỉ góp phần hiện đại hóa hệ thống thư viện công cộng, mà còn mở rộng khả năng tiếp cận tri thức cho người dân, đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu ngày càng đa dạng.

Tuy nhiên, từ thực tiễn triển khai tại địa phương cho thấy, bên cạnh những kết quả bước đầu còn tồn tại một số khó khăn trong quá trình đồng bộ, liên thông hệ thống. Sau khi sắp xếp tổ chức lại đơn vị, các cơ sở đang sử dụng phần mềm quản trị thư viện khác nhau, khiến việc kết nối, chia sẻ và khai thác dữ liệu còn hạn chế, chưa bảo đảm đồng bộ và hiệu quả của mô hình thư viện số dùng chung.

Vì vậy, để xây dựng hệ thống thư viện số thống nhất, cần giải pháp đồng bộ về cơ chế, chính sách và nguồn lực. Trước hết, cần sớm ban hành nền tảng hoặc phân

mềm quản trị thư viện dùng chung, bảo đảm khả năng tích hợp, liên thông dữ liệu; đồng thời xây dựng bộ tiêu chuẩn kỹ thuật thống nhất về dữ liệu, số hóa và kết nối hệ thống.

Bên cạnh đó, cần tăng cường đầu tư hạ tầng công nghệ thông tin, hỗ trợ các địa phương chuyển đổi, nâng cấp hoặc tích hợp hệ thống phần mềm hiện có cũng như bố trí kinh phí phù hợp cho công tác số hóa tài liệu và xây dựng cơ sở dữ liệu dùng chung.

Ngoài ra, cần quan tâm phát triển nguồn nhân lực thư viện số, thông qua đào tạo, bồi dưỡng chuyên sâu về công nghệ thông tin, quản trị dữ liệu và vận hành hệ thống số; đồng thời xây dựng cơ chế chia sẻ, khai thác tài nguyên số gắn với bảo đảm bản quyền.

Thực hiện chủ trương của Đảng và Nhà nước về xây dựng xã hội học tập, thời gian qua, Thư viện tỉnh Đắk Lắk đã triển khai nhiều hoạt động thiết thực nhằm thúc đẩy văn hóa đọc, từng bước hình thành không gian đọc, học tập, sáng tạo phục vụ cộng đồng. Theo đó, thư viện chú trọng đổi mới hoạt động phục vụ tại chỗ, xây dựng không gian đọc thân thiện, hiện đại, phù hợp nhiều đối tượng, nhất là học sinh, sinh viên. Các khu đọc, tra cứu, học nhóm được cải tạo theo hướng mở, thuận tiện; đồng thời bổ sung sách mới có giá trị, đa dạng thể loại, đáp ứng nhu cầu bạn đọc.

Thư viện cũng tăng cường ứng dụng công nghệ, đẩy mạnh số hóa, phát triển dịch vụ đọc trực tuyến, giúp bạn đọc tiếp cận thông tin mọi lúc, mọi nơi. Đội ngũ viên chức thư viện luôn chủ động hướng dẫn bạn đọc kỹ năng tra cứu, tìm kiếm và khai thác thông tin hiệu quả trong môi trường số.

Song song đó, thư viện tổ chức thường niên nhiều hoạt động phát triển văn hóa đọc như hoạt động hưởng ứng Ngày Sách và Văn hóa đọc Việt Nam, Tuần lễ hưởng ứng học tập suốt đời và các hoạt động hè; tham mưu tổ chức Cuộc thi Đại sứ Văn hóa đọc tỉnh Đắk Lắk, Hội thi thiếu nhi tuyên truyền giới thiệu sách... thu hút đông đảo bạn đọc tham gia.

Công tác phục vụ lưu động và hướng về cơ sở được đẩy mạnh thông qua chương trình xe thư viện lưu động "Ánh sáng tri thức", phục vụ học sinh và người dân tại các trường học, địa bàn vùng sâu, vùng xa; đồng thời thực hiện luân chuyển sách, báo đến hệ thống thư viện, các trại giam, trại tạm giam, đồn biên phòng, tủ sách cơ sở trên địa bàn tỉnh.

Cùng chia sẻ về vấn đề này, bà Lò Thị Bích Thủy - Phó Giám đốc Trung tâm Văn hoá, Thể thao tỉnh Sơn La cho rằng, việc hình thành hệ thống thư viện số dùng chung vừa giúp tối ưu hóa nguồn lực đầu tư vừa tạo điều kiện thuận lợi cho việc liên thông, chia sẻ và khai thác hiệu quả tài nguyên thông tin giữa các địa phương.

Đặc biệt, đối với các tỉnh miền núi như Sơn La, mô hình này có ý nghĩa quan trọng trong việc thu hẹp khoảng cách tiếp cận tri thức giữa các vùng miền, giúp người dân có thể tiếp cận thông tin mọi lúc, mọi nơi. Đồng thời, việc thống nhất nền tảng còn góp phần chuẩn hóa nghiệp vụ thư viện, nâng cao chất lượng phục vụ bạn đọc. Tuy nhiên, để triển khai hiệu quả mục tiêu này, cần tiếp tục hoàn thiện đồng bộ các điều kiện về hạ tầng công nghệ, nguồn tài nguyên số và năng lực đội ngũ cán bộ thư viện.

Bà Thủy cho biết, trong những năm gần đây, hoạt động thư viện của Trung tâm Văn hóa, Thể thao tỉnh Sơn La có nhiều chuyển biến tích cực trong việc thúc đẩy văn hóa đọc và xây dựng không gian đọc, học tập, sáng tạo cho cộng đồng, đặc biệt là người dân ở vùng sâu, vùng xa.

Theo đó, đơn vị chú trọng bổ sung và phát triển nguồn tài nguyên thông tin đa dạng, phù hợp với nhiều nhóm đối tượng bạn đọc. Kho tài liệu không chỉ bao gồm các ấn phẩm phổ thông, mà còn có tài liệu chuyên sâu, tài liệu địa chí và các lĩnh vực tri thức khác nhau, đáp ứng nhu cầu của người cao tuổi, thanh niên, thiếu nhi, học sinh, cán bộ và nhân dân. Hiện, thư viện có gần 360.000 bản tài nguyên thông tin các loại, phục vụ hiệu quả cả hình thức đọc tại chỗ và lưu động.

Không chỉ vậy, thư viện duy trì và phát huy hiệu quả các hoạt động phục vụ lưu động, đưa sách đến gần hơn với cộng đồng. Thông qua xe ô tô thư viện lưu động và các điểm đọc vệ tinh, đơn vị đã tổ chức luân chuyển sách, báo đến hơn 70 điểm trường, cơ sở giáo dục và khu dân cư, góp phần tạo điều kiện cho [học sinh](#) và người dân vùng khó khăn tiếp cận tri thức một cách thuận lợi.

Trong khi đó, ông Nguyễn Quý Đức - Phó Giám đốc Thư viện tỉnh Lâm Đồng cho biết, quá trình chuyển đổi từ phương thức lưu trữ truyền thống sang dữ liệu điện tử mang lại nhiều lợi ích thiết thực. Việc này không chỉ giúp bảo quản tốt hơn nguồn tài liệu gốc mà còn giúp bạn đọc tiếp cận thông tin nhanh hơn, thuận tiện hơn. Trong năm 2025, khu vực Đông Nam Lâm Đồng đã số hóa 186.202 trang, tương ứng 616

tài liệu sách tham khảo và 57 tài liệu địa chí Lâm Đồng; tuyên truyền, giới thiệu 888 bản sách mới trên website.

Thư viện cũng tăng cường hướng dẫn bạn đọc sử dụng hệ thống tra cứu điện tử, từng bước hình thành thói quen khai thác tài liệu số trong cộng đồng. Chỉ cần một chiếc thẻ thư viện, bạn đọc sẽ được vào tra cứu thông tin miễn phí trên không gian mạng; tiếp cận tài nguyên thông tin thông qua hệ thống tra cứu; hỗ trợ phòng học tập và tư vấn tìm kiếm, lựa chọn tài nguyên thông tin phù hợp... Nhờ đổi mới và ứng dụng công nghệ thông tin đã góp phần duy trì, thu hút được lượng lớn độc giả đến với thư viện tỉnh học tập, làm việc, đọc qua website trên 1,2 triệu lượt và gần 6.500 lượt bạn đọc khai thác sách trực tuyến/năm.

Song song với phát triển dịch vụ số, thư viện tỉnh cũng duy trì hiệu quả mô hình thư viện lưu động. Từ năm 2019, xe thư viện đã đến các trường khu vực Đông Nam Lâm Đồng; năm 2026 dự kiến xe sẽ phục vụ 60 trường tiểu học và trung học cơ sở. Mỗi chuyến xe mang theo khoảng 2.000 đầu sách, ưu tiên sách thiếu nhi, kỹ năng sống, khoa học, lịch sử và sách về Bác Hồ. Đồng thời, thư viện cũng tổ chức nhiều hoạt động trải nghiệm như đồ vui, chiếu phim, hướng dẫn trò chơi máy tính, lắp ráp robot, giới thiệu sách, góp phần khơi dậy hứng thú đọc cho học sinh.

Đưa sách đến vùng khó vẫn còn nhiều thách thức

Một trong những mục tiêu đến năm 2030 của Chỉ thị số 04-CT/TW là: "Đầu tư hệ thống phát hành đến cơ sở vùng sâu, vùng xa, miền núi, hải đảo và vùng đồng bào dân tộc thiểu số. Phát triển sách song ngữ, xuất bản sách bằng tiếng dân tộc đáp ứng nhu cầu của các đồng bào dân tộc thiểu số".

Về vấn đề này, Phó Giám đốc Thư viện tỉnh Lâm Đồng cho biết, từ cuối năm 2025, thư viện tỉnh đã có văn bản đề nghị các trường trên toàn tỉnh đăng ký để triển khai xe thư viện lưu động đa phương tiện, kết hợp sách và truy cập internet. Mỗi chuyến xe mang theo khoảng 2.000 bản sách, được lựa chọn phù hợp với lứa tuổi học sinh và đặc thù từng khu vực.

Tùy địa bàn như miền núi, vùng sâu, vùng xa hay khu vực ven biển, nguồn sách luôn được điều chỉnh linh hoạt để đáp ứng nhu cầu thực tế. Qua triển khai, mỗi điểm đến đều nhận được sự hào hứng của học sinh; các hoạt động trong một buổi diễn ra sôi nổi, hiệu quả và được nhà trường nhiệt tình phối hợp, ủng hộ.

Về sách nước ngoài, thư viện đã bố trí khu vực riêng trưng bày tài liệu ngoại văn phục vụ bạn đọc tham khảo, mượn. Sắp tới, đơn vị sẽ khánh thành "Góc Ấn Độ" với nguồn sách do phía Ấn Độ tài trợ; đồng thời bổ sung các đầu sách tiếng Anh, tiếng Nga, giúp bạn đọc dễ dàng tiếp cận và khai thác.

Tại tỉnh Sơn La, Phó Giám đốc Trung tâm Văn hoá, Thể thao tỉnh Sơn La cho hay, việc đưa sách, báo đến vùng sâu, vùng xa và đồng bào [dân tộc thiểu số](#) luôn được quan tâm và triển khai bằng nhiều hình thức linh hoạt. Ngoài hệ thống thư viện công cộng, địa phương phát triển thư viện lưu động, tủ sách cơ sở, tủ sách pháp luật; đồng thời phối hợp với trường học, đồn biên phòng và chính quyền cơ sở để đưa sách đến gần hơn với người dân, lan tỏa tri thức trong cộng đồng.

Hoạt động thư viện lưu động bằng ô tô chuyên dụng tiếp tục phát huy hiệu quả, không chỉ phục vụ đọc sách, mà còn tổ chức trải nghiệm, hướng dẫn kỹ năng, hình thành thói quen đọc cho học sinh và người dân vùng khó. Hệ thống điểm đọc, tủ sách cơ sở cũng được củng cố, mở rộng, giúp người dân tiếp cận thông tin thuận tiện, thường xuyên hơn.

Những năm gần đây, thư viện tỉnh chú trọng phát triển tài nguyên số nhằm phục vụ công tác bảo quản lâu dài, nhất là tài liệu địa chí và tài liệu quý hiếm của địa phương. Tuy nhiên, việc khai thác, cung cấp trực tuyến còn hạn chế do vướng mắc về bản quyền; phần lớn tài liệu số hóa hiện chỉ phục vụ tra cứu tại chỗ và phải tuân thủ chặt chẽ quy định về sở hữu trí tuệ.

Bên cạnh kết quả đạt được, quá trình đưa sách, báo đến cơ sở tại Sơn La còn gặp một số khó khăn do địa bàn rộng, địa hình chia cắt, giao thông hạn chế, khiến việc vận chuyển tài liệu tốn thời gian, chi phí. Nguồn Kinh phí dành cho hoạt động thư viện còn hạn chế, chưa đáp ứng nhu cầu đa dạng; cơ sở vật chất ở một số điểm đọc, tủ sách còn thiếu, chưa đồng bộ gây ảnh hưởng đến hiệu quả khai thác.

Ngoài ra, thói quen đọc và khả năng tiếp cận thông tin của một bộ phận người dân, đặc biệt ở vùng đồng bào dân tộc thiểu số, còn hạn chế. Trong khi đó, nguồn nhân lực làm công tác thư viện cơ sở còn mỏng, chủ yếu kiêm nhiệm nên việc tổ chức các hoạt động phục vụ bạn đọc chưa thực sự thường xuyên và hiệu quả.

Về việc phát triển sách song ngữ và tài liệu bằng tiếng dân tộc, bà Thủy cho biết, thời gian qua, tỉnh Sơn La đã chú trọng phát triển sách song ngữ và tài liệu tiếng dân tộc nhằm đáp ứng nhu cầu thông tin của đồng bào. Thư viện tỉnh chủ động bổ

sung, lưu trữ các tài liệu này từ nhiều nguồn, trong đó chủ yếu từ các chương trình, đề án của Trung ương, kết hợp sưu tầm, bổ sung tại địa phương.

Đơn vị đã duy trì biên soạn, phát hành định kỳ hàng năm 4 tài liệu truyền thông dạng hỏi - đáp, nội dung ngắn gọn, dễ hiểu, phù hợp với thực tiễn. Việc sử dụng ngôn ngữ dân tộc giúp nâng cao hiệu quả tuyên truyền, hỗ trợ người dân tiếp cận thông tin, nhất là ở các lĩnh vực thiết yếu của đời sống.

Tuy nhiên, tài liệu song ngữ và tiếng dân tộc hiện còn hạn chế, chưa đa dạng về nội dung, thể loại, chưa đáp ứng đầy đủ nhu cầu. Việc khai thác cũng gặp khó khăn do rào cản ngôn ngữ và chênh lệch khả năng tiếp cận thông tin, nhất là ở vùng sâu, vùng xa.

Do đó, Phó Giám đốc Trung tâm Văn hoá, Thể thao tỉnh Sơn La đề xuất để nâng cao khả năng tiếp cận thông tin, cần hoàn thiện cơ chế, chính sách hỗ trợ biên soạn, xuất bản tài liệu song ngữ và tiếng dân tộc phù hợp với đặc thù từng vùng miền. Đồng thời, tăng cường cấp phát ấn phẩm thiết thực, hỗ trợ kinh phí phát triển nguồn tài liệu bản địa và chú trọng đào tạo nhân lực am hiểu ngôn ngữ, văn hóa dân tộc cho công tác thư viện.

Việc đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin, phát triển tài nguyên số đa ngữ, đa dạng hóa hình thức phục vụ như sách nói, tài liệu nghe nhìn bằng tiếng dân tộc... cũng là giải pháp quan trọng nhằm mở rộng cơ hội tiếp cận tri thức cho người dân, góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa các dân tộc trên địa bàn.

Trong khi đó, Giám đốc Thư viện tỉnh Đắk Lắk cho biết, hiện thư viện tỉnh đang lưu trữ một số tài liệu nghiên cứu, sách song ngữ, sách về lịch sử, văn hóa, phong tục, tập quán, sử thi của các dân tộc như Ê Đê, M'nông, Bana... Qua đó bước đầu đáp ứng nhu cầu nghiên cứu, học tập của bạn đọc. Tuy nhiên, việc khai thác nguồn tài liệu này còn hạn chế do số lượng chưa phong phú, đồng thời thiếu đội ngũ cán bộ am hiểu ngôn ngữ để hỗ trợ dịch thuật, hướng dẫn bạn đọc tiếp cận hiệu quả.

Đây cũng là khó khăn chung của nhiều địa phương có đông đồng bào dân tộc thiểu số, khi nguồn tài liệu phù hợp còn ít, trong khi nhân lực có khả năng sử dụng song ngữ chưa đáp ứng yêu cầu thực tiễn.

Ông Quảng cho rằng để khắc phục vấn đề này, trước hết, cần tăng cường cơ chế đặt hàng xuất bản ấn phẩm song ngữ, tài liệu tiếng dân tộc phù hợp từng vùng,

từng nhóm đối tượng; đồng thời có chính sách hỗ trợ dịch thuật, biên soạn, huy động trí thức, nghệ nhân và người am hiểu văn hóa dân tộc tham gia, từng bước xây dựng mạng lưới cộng tác viên tại cơ sở.

Tiếp đó, cần đầu tư phát triển tài nguyên số bằng tiếng dân tộc như sách điện tử, sách nói, học liệu số và xây dựng cơ chế chia sẻ, dùng chung trong hệ thống thư viện. Bên cạnh đó, chú trọng đào tạo nhân lực thư viện có năng lực công nghệ và hiểu biết văn hóa, ngôn ngữ bản địa, gắn với chính sách hỗ trợ phù hợp cho cán bộ vùng dân tộc thiểu số.

"Nếu được quan tâm đầu tư đúng mức về cơ chế, chính sách, việc phát triển sách song ngữ và sách bằng tiếng dân tộc sẽ góp phần nâng cao khả năng tiếp cận tri thức, đồng thời bảo tồn, lan tỏa các giá trị văn hóa truyền thống, phục vụ hiệu quả mục tiêu phát triển bền vững tại địa phương", ông Quảng bày tỏ.

Khánh Hòa

Bài sưu tầm (Báo Giaoduc.net)